

Lausunto

12.4.2023

MV/00047/2023

1 (7)

Rovaniemen seurakunta

Viite Lausuntopyyntö (sähköposti 6.3.2023)

Asia **ROVANIEMI Rovaniemen kirkon muutostyöt**

osoite Yliopistonkatu 2, 96100 Rovaniemi

Kirkkoherra Ilari Kinnunen / Rovaniemen seurakunta on pyytänyt lausuntoa Rovaniemen kirkon muutostöistä. Lausuntopyynnön liitteenä on muutossuunnitelmaselostus, kuvia nykytilanteesta sekä arkkitehtisuunnitelmat: alttarialueen ja sisäänkäynnin muutokset sekä pääportaan lisäkaide (ARKRova / Arkkitehdit Rantala & Kankaanpää Oy, 3.3.2023).

Lisäksi käytettävissä on ollut Matterport-linkki (sisätilojen 3D-kuvaus) sekä kirkon juhlaKirja *Risti ja lähde. Rovaniemen kirkon juhlaKirja* (Rovaniemi, 2000).

Rovaniemen kirkko

Rovaniemen kirkko sijaitsee Rovaniemen kaupungin keskustassa.

Rovaniemen seurakunta perustettiin viimeistään 1632 Kemin kappeliksi ja erotettiin omaksi kirkkoherrakunnaksi 1785. Vuonna 1817 valmistunut toinen puinen ristikirkko tuhoutui Rovaniemen kauppalan tavoin sodassa lokakuussa 1944. Uudesta kirkosta järjestettiin vuonna 1947 Kirkon Lahja ry:n tuella yleinen arkkitehtikilpailu ja sen jälkeen 1948 kutsukilpailu, jonka voitti arkkitehti Bertel Liljequist. Lisäksi kirkon rakentamista tuettiin Amerikan luterilaisten seurakuntien Suomen kirkolle myöntämällä avustuksella sekä Ruotsin seurakuntien keräämillä lahjoitusvaroilla.

Kirkko rakennettiin 1949-50 ja vihittiin käyttöön 20.8.1950.

Jälleenrakennuskauden kirkko edustaa sodan jälkeistä funktionalismia muodonannoltaan ja materiaaleiltaan. Päätytornillisen pitkäkirkon kantava rakenne on betonia ja tiiltä. Ulkoseinät ovat roiskerapatut ja osin luonnonkiviverhotut. Jyrkkä vesikatto on katettu kuparilla. Päätytorni jakaantuu kolmeen osaan, ja se huipentuu punaiseen neon-valoristiin.

Symmetrisen kirkkosalin taitteista ja jyrkkää betoniholvia verhoavat kapeat, luonnonväriset puusoivot. Salin molemmilla pitkillä sivuilla on viisi rapattua ja alaosastaan luonnonkiviverhottua pilaria. Kunkin pilarivälin seinäpinnoissa on pienempiin ruutuihin jaettu ja yläosastaan kaareva ikkuna. Ikkunoiden alapuolinen seinänosa on luonnonväriin lakattu, kapeista soiroista koottu panelointi, joka jatkuu yhtenäisenä myös takaseinällä. Muutoin seinät ovat rapatut ja osin liuskekivillä verhotut. Lattiat ovat ruskeaa tiiltä.

Alttarialuetta rajaa kirkkosalista porttimainen korkea aukko ja lattiapinta on nostettu pari askelmaa muuta salia korkeammalle. Kuoriseinällä on taiteilija Lennart Segerstrålen *Elämän lähde* -freskomaalaus, joka valmistui 1950. Muita kirkon taideteoksia ovat sisutusarkkitehti-lasitaiteilija Antti Salmenlinnan lasi- ja koristemaalaukset ja sivuikkunoiden lasimaalaukset, taidetakoja Martti Salmenlinnan valmistamat riippuvalaisimet sekä Gunnar Uotilan saarnatuoliin tekemät puuveistokset.

Kirkkoon mahtuu 850-900 kuulijaa.

Kirkon itäpuolella sijaitsee kivimuurin rajaama seurakunnan vanhin hautausmaa, jossa on mm. edellisten kirkkojen ja kellotapulien muistomerkki. Pohjoispuolella on 1833 vihitty toinen hautausmaa ja sankarihautausmaa, jossa on Wäinö Aaltosen veistämä sankaripatsas (1954) sekä muita muistomerkkejä.

Korjaushistoria

Kirkko korjattiin ensimmäisen kerran laajasti vuonna 1986. Tällöin kirkko maalattiin sisältä ja ulkoa, fresko puhdistettiin ja koristemaalaukset konservoitiin. Kirkon urut uusittiin ja talotekniikkaa parannettiin.

Vuonna 1997 muutokset liittyivät jumalanpalvelusuudistukseen ja kohdistuivat kuoriosaan. Kuoriosaa kirkkosalista rajaava takorautakaide lyhennettiin, porrasaskelmia levennettiin kuoroa varten ja järjestettiin liikuntaesteisille luiska kirkkosalista kuoriin. Muurattu kastepöytä muutettiin puiseksi irtokalusteeksi, kaksi penkkiriviä poistettiin, kuoriin sijoitettiin uusi irrallinen alttaripöytä ja kaksi lukupulpettia. Sisääntuloaulaa sekä sakastin kalusteita uusittiin.

Vuonna 2005 kirkon kuparikatto ja kellotornin punainen valoristi uusittiin.

Vuonna 2008 toteutettiin mittavat muutostyöt alakerrassa, jossa varastotilojen paikalle rakennettiin sakraalikäyttöön tarkoitettu krypta kappelisaleineen, kokoustiloineen ja keittiöineen.

Vuosina 2010-11 kirkkosalin penkit maalattiin, lattiaa korjattiin ja flyygeli sijoitettiin nykyiselle paikalleen, minkä vuoksi alttarialueen kuoriporrasta ja luiskaa kavennettiin.

Vuonna 2016 kirkon piha-aluetta kunnostettiin ja pääsisäänkäynnin yhteyteen rakennettiin esteetön luiska.

Vuonna 2022 lehterin valmistautumishuone, käytävät ja porrashuone maalattiin.

Merkitys rakennusperintönä

Rovaniemen kirkosta tuli Lapin jälleenrakennusajan symboli, jonka merkitys Rovaniemelle ja koko Lapille on edelleen suuri. Kirkko on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristökohde (RKY 2009).

Marja-Terttu Knapas on kirjoittanut kirkosta rakennushistoria-artikkelin, joka on julkaistu kirkon juhlakirjassa vuonna 2000.

Suojelutilanne

Kirkko on suojeltu kirkkohallituksen suojelupäätöksellä 8.6.2004.

Yleiskaavassa (2015) kirkko on merkitty rakennussuojelukohteeksi (RKYsrK154).

Korjaus- ja muutostyöt

Alttarialue:

Kirkkosalia kehitetään ensisijaisesti seurakuntaelämää varten, mutta myös konserttitoiminnan edellytyksiä on mahdollista parantaa. Alttarialueella tarvitaan flyygelin ympärille lisää tilaa, jotta liikuntaesteisten pääsy alttarialueelle helpottuisi. Samalla halutaan tilaa kuoroille sekä mahdollisuudelle siirtää flyygeli konserttitilanteissa keskelle alttarialuetta.

Toimenpiteet:

- Kaksi ensimmäistä penkkiriviä poistetaan kirkkosalin etuosasta symmetrisesti keskikäytävän molemmin puolin. Penkkien alla oleva lautalattia jätetään ennalleen, vanhojen käytöstä poistettujen sähkörasioiden suojakannet poistetaan ja paikataan puulla.
- Alin askelma laajennetaan tasoksi pontatusta mäntylankusta, rintalankku käsitellään mustanruskeaksi. Rintalankkuun upotetaan kaiuttimet, jotka suojataan rintalankun värisellä teräsverkolla. Tasoksi laajennettuun askelmaan asennetaan av- ja sähköliitännät lattiaan upotettuun liitoskaivoon.
- Alttarialueen puulattiapinnat lakataan tai lipeäkäsittelään ja vahataan.

AV-tekniikka:

Nykyinen käännettävä valkokangas poistetaan ja virsitaulu korvataan digitaalisella näyttötaululla. Virsitaulu museoidaan kirkkosalin takaseinään. Virsitaulun viereinen nykyinen pääkaiutin korvataan uuden puutason etureunaan sijoitettavilla kaiuttimilla. Uudella sijoituksella estetään äänen kiertäminen. Kirkkosalin koko kaiutinjärjestelmä varaudutaan uusimaan laadukkaiksi, sekä puheääntä että musiikkia hyvin toistaviksi kaiuttimiksi. Kaapeloinnit kätketään uuden puutason rakenteisiin.

Toimenpiteet:

- Nykyinen virsitaulu korvataan kahdella rinnakkaisella pystysuuntaisella näytöllä (koko 2 m x 2 m), jonka näkyvät osat ja näyttöpinta stand-by-tilassa ovat valkoiset.
- Virsitaulun viereinen nykyinen pääkaiutin poistetaan.
- Uusi av-ohjaus ja ristikytkentätaulu sijoitetaan kuorin oikeaan laitaan ikkunapenkille sijoitettavaan asennuskaappiin.
- Kuorin etuseinän vanhat kaiuttimet poistetaan, uudet kaiuttimet sijoitetaan pilarien kivellä verhottuun osaan.
- Kaapeloinnit sijoitetaan alttarin lattiarakenteiden alle, seinien olemassa oleviin kanavistoihin sekä lattian ja seinäpaneloinnin listoituksiin.

Kirkkosalin takaosa:

Takaosaan toivotaan tilallista väljyyttä ja monikäyttöisempää tilaa kirkkokahvituksia (kesäkahvilaa) ja lasten tilaa varten. Mm. pyhäkoulut voidaan järjestää kirkon takaosassa turvallisemmin kuin urkuparvella nykyiseen tapaan. Myös liikuntaesteisille saadaan lisää tilaa takaosasta.

Toimenpiteet:

- Neljä takimmaista penkkiriviä poistetaan, ja alla oleva puinen lattia hiotaan ja lakataan.
- Salin takaosa kalustetaan pinottavin puisin irtotuolein ja irtopöydin.
- Taaimmaisen jäljelle jäävän penkkirivin taakse rakennetaan puuverhoiltu seinäke, jossa on ylätaso ja säilytyshyllyjä virsikirjoille.
- Tausta-alueen valaistusta parannetaan seinään asennettaville valaisimille.

Kaiteen lisääminen pääportaikkoon:

Pääulkoportaiden turvallisuutta ja kirkon saavutettavuutta lisätään asentamalla kaide pääoven ylempään portaaseen vastapäätä vuonna 2016 rakennettua esteetöntä luiskaa. Kaide sijoitetaan keskelle porrasta niin, että sitä voidaan käyttää molemmilta puolilta. Kaiteen muotoilu on samanlainen kuin aiemmin pääulkoportaiden alempaan osaan lisätyissä kaiteissa.

Museoviraston kanta

Rovaniemen kirkko edustaa hyvin 1940-50-luvun vaihteen pehmeää, romanttisesti sävytynyttä funktionalismia. Kirkolla on lisäksi suuri symbolinen merkitys. Sen arkkitehtuuri on erittäin hyvin säilynyt ja kirkosta on pidetty hyvin huolta.

Esitetyt muutostoimenpiteet ovat perusteellisesti pohdittuja, perusteltuja ja myös suunniteltuja. Muutokset istuvat hyvin kirkon alkuperäiseen arkkitehtuuriin, joka jo lähtökohtaisesti on muodonannoltaan ja materiaaleiltaan rikasta ja kestää esitetyt maltilliset muutokset. Alttarialueen laajennus nousee tarpeesta käyttäen monipuolisemmin hyväksi kirkkotilaa paitsi kirkollisissa, myös esimerkiksi konserttitapahtumissa. Esteettömyyden varmistaminen kaikissa tilanteissa on välttämätöntä.

Kirkkosalin takaosaan ehdotettu tilan lisääminen näinkin monta penkkiriviä poistamalla on mahdollista, koska muutosalue on sisääntuloalueen yläpuolisen lehterin alla. Sekä kirkkokahvit että lasten leikkikurkkaus sijoittuvat luontevasti tilaan.

Kahviautomaatti ei ole kirkkosalin luonteen arvoinen, vaan kahvinkeitto tulee sijoittaa joko läheiseen erilliseen tilaan ja esimerkiksi kesäaikana ratkaista kirkkopoppan avulla. Suunnittelussa jouduttaneen vielä ratkaisemaan mahdollisia akustisia ongelmia: vahvistaako takaseinä ja lehteri lasten leikkitilasta kirkkosaliin kantautuvia ääniä?

AV-tekniikan sijoitus on perusteltua sekä teknisesti että akustisesti ja sen toteutus on hyvin mietittyä. Kaiuttimien kiinnityksessä luonnonkiviverhoiltuihin pilareihin tulisi kuitenkin huomioida se, että laitteiden mahdollinen myöhempi poisto luonnonkivipinnasta jättää jäljen, jota on vaikea korjata. Näin ollen kaiuttimet olisi syytä kiinnittää pilarin ulkoseinään suuntautuvaan pintaan, jossa mahdollinen myöhempi paikkaus ei ole niin näkyvä. Kiinnitykseen ei tule käyttää massoja, joiden kemiallisesta toiminnasta luonnonkivipinnan ja saumalaastin kanssa ei ole varmaa tietoa ja joiden poisto voi osoittautua hankalaksi. Kaapeloinnista on esitetty suunnitelmissa periaatteelliset ratkaisut. Erityisesti pilareille tulevien johtojen piiloasennukseen ja olemassa olevien kaapelireittien hyödyntämiseen on kiinnitettävä huomiota. Langaton yhteys on myös harkinnan arvoinen vaihtoehto.

Ulkoportaaseen lisättävä kaide parantaa henkilöturvallisuutta ja edistää liikuntaesteisten palvelua. Kaiteen muotoilu noudattaa jo aiemmin toteutettuja ulkoportaan kaideratkaisuja ja on siksi luonteva lisäys.

Muutosten tulee olla palautettavia. Esimerkiksi nykyiset lattiapinnat tulee jättää tasolaajennusten alle. Mikäli mahdollista, tulee ainakin osa poistettavista penkeistä varastoida tiloissa, joissa ne säilyvät vaurioitta. Penkkien kiinnityskohdat lattiapinnoissa tulee korjata mahdollisimman lähellä ympäristönsä värisävyä.

Työmaavaiheessa on kiinnitettävä huomiota kirkkosalin ainutlaatuisten taideteosten ja urkujen suojaukseen. Näistä voi pyytää ohjeita Kirkkohallituksesta.

Mallitöitä tulee tehdä tasopintalaajennuksesta ja askelman nousupinnasta ja sen käsittelystä sekä muista pääsuunnittelijan ja tilaajan tarpeelliseksi katsomista työsuorituksista. Museovirasto osallistuu mallikatselmuksiin mahdollisuuksien mukaan.

Urakoitsijaa valittaessa on pyydettävä tarjoajilta referenssit vastaavista restaurointi- tai korjaustoteutuksista ja huomioitava ne tarjouksia verrattaessa.

Suojelua koskevat asiat esitetään suunnitelma-asiakirjoissa. Suojelun keskeinen sisältö ja linjaukset pyydetään kuvaamaan rakennussuojeluselostuksessa, joka voi olla myös osa rakennuselostuksen sisältöä. Ks.

<https://www.korjaustaito.fi/fi/restauroinnin-polku/suuren-hankkeen-polku/toteutuksen-suunnittelu/suojelu-toteutussuunnitelmissa>

Työntekijöiden kohteeseen ja työmaahan perehdyttämiseen on sisällytettävä rakennuksen suojelua (säilyviä rakennusosia ja pintoja) koskeva ohjeistus. Ks.

<https://www.korjaustaito.fi/fi/restauroinnin-polku/suuren-hankkeen-polku/toteutus/tyomaaperehdytys-suojellussa-rakennuksessa>

Pääsuunnittelijan tulee laatia hankkeesta restaurointi-/korjausraportti, josta selviävät tehdyt toimenpiteet perusteluineen ja joka toimitetaan Museovirastolle ja Kirkkohallituksen Basis-järjestelmään pdf-muodossa. Ennen purkutöitä rakennus tulee dokumentoida valokuvaamalla ja dokumenttiin on liitettävä piirustukset.

Dokumentointivastuusta tulee sopia tilaajan ja eri urakoitsijoiden välillä. Raportti voidaan laatia esimerkiksi Museoviraston ohjeen mukaisesti:
<https://www.korjaustaito.fi/fi/restauroinnin-polku/suuren-hankkeen-polku/toteutus/restaurointiraportti>

Korjaus- ja muutostyöt koskevat sisätiloja tai rakennettua ulkoporrasta, joten arkeologiseen kulttuuriperintöön ei kajota.

Museovirastolle tulee antaa mahdollisuus seurata ja kommentoida hanketta.

Museovirasto puoltaa Rovaniemen kirkon muutostöitä suunnitelman mukaisesti ja edellä mainituin huomioin. Muutokset ovat kirkkolain tarkoittamia olennaisia muutoksia, joten asia tulee alistaa Kirkkohallituksen vahvistettavaksi.

Yli-intendentti

Johanna Björkman

Yliarkkitehti

Mikko Mannberg

Jakelu Rovaniemen seurakunta

Tiedoksi ARKRova Arkkitehdit Rantala & Kankaanpää Oy
Kirkkohallitus
Lapin ELY-keskus
Lapin maakuntamuseo/kirjaamo
Rovaniemen rakennusvalvonta

Asiakirjan sähköinen allekirjoitus
Elektronisk underskrift av document
Electronic signature of a document

Asia / Sak / Case

MV/00047/2023

ROVANIEMI, Rovaniemen kirkon muutostyöt

Asiakirja / Dokument / Document

MV/00047/2023-1

ROVANIEMI Rovaniemen kirkon muutostyöt